

Esej

TAMNA STRANA ZNAČENJA

Srećko Kovačević

Univerzitet u Banjoj Luci, Filozofski fakultet
srecko_stc@yahoo.com

Možemo li matematizirati jezik? Ili, matematizirati jednu rečenicu? Ili, pak, matematizirati jednu jedinu riječ? Možemo li dati formulu: $2+2=4$? Kako bilo, ovdje smo upotrijebili dva različita jezika, dva sistema znakova i značenja. Bez poznavanja strukture, ili najmanjeg dijela strukture, ne možemo postaviti značenje onoga što predstavljamo znakovima. Naizgled, čini nam se da je jedan prirodni, a drugi vještački jezik, međutim, nije tako. Oba su vještačka, samo postoje na različitim nivoima upotrebe. Ispod površine standardizovanih jezika ili sistema značenja, postoji kvazi-idealni jezik koji se izražava u govoru. Govor je intuitivna eksplikacija niti jezičkog kompleksa. Matematički skup znakova teži strogosti, formalnosti i jasnosti, odnosno, što manjoj varijaciji od glavne tačke, koja u ovom slučaju teži nuli. Moguće je da je i jednak nuli, kao u slučaju $2+2=4$. Nula se ovdje odnosi na znak „=“. Drugi jezik, koji često predstavljamo kao prirodni, nema takvu sreću da teži prema nuli, jer neprestano vibrira oko različitih tački, pa čak, vremenski, skače na potpuno druge tačke. Svaka istorijska lingvistika i etimologija to veoma dobro poznaje. Ovaj jezik nikad ne miruje, čak i kada se na mikrorazini tako pokazuje. Možemo se ograničiti na naše treće pitanje koje se odnosi na samo jednu riječ. Fokusiranjem na fenomen jedne riječi, otvaramo „pandorinu kutiju“ snažnih vibracija između termina i značenja (ili pojma). Ove dvije „nevine“ riječi stvaraju ogromno polje problema. Termin je spoljašnja jedinica jezika, a značenje unutrašnja jedinica jezika, u pitanju je odnos vidljivog i nevidljivog. Pogledajmo kako dolazimo do tamne strane značenja.

*Ekonomzika*¹. Jezik posjeduje svoju ekonomiju, razmje-

nu vrijednosti između površine i unutrašnjosti. Osnovni problem ekonomzike je kako postići valjani protok značenja koje odgovara terminološkim oznakama. Riječi neprestano vibriraju na površinama, a variraju u dubinama. Vibracija termina je *izraz* kao varijacija značenja, gdje se u normalnoj distribuciji dešava relativno skladan proces izjednačavanja vrijednosti. $X=Y$, stolica = misao stolice, ruža = misao ruže. Poneka se za misao može upotrijebiti i pojam *ideja*, ali u ovom slučaju on bi bio previše filozofičan. Ovdje glavno pitanje jeste: Šta je vrijednost? Oznaka ili značenje? Ukoliko je oznaka, onda bi značenje utonulo u svoju dubinu, ne bi se moglo dovoljno izdefinisati. Ukoliko je značenje, ne se moglo izraziti bez posrednika u čulnom obliku. Vrijednost je upravo jednakost, odnosno način kako unutrašnje i spoljašnje korespondira između sebe. Ekonomzika uvijek odgovara *jeziku*, kao najvećoj vrijednosti koja sve pojedinačnosti čini skladnim, jer termin i značenje ne postoje kao univočni, kao *jedini*; oni su uvijek u množini. Zbog toga je moguće pokazati ekonomziku mrtvih jezika, jer postoji množina koja unutrašnje i spoljašnje postavlja u odnos uzajamnosti. Međutim, nije moguće stvoriti fenomen *politizike* ili *poezike*. Ekonomzika se uvijek odnosi na sinhroničnu statiku unutrašnjeg i spoljašnjeg. Bez toga odnosa jezik ne može postojati.

Politizika jeste upotreba jezika, ona je govor u praktičnim situacijama. U takvoj upotrebi uvijek podrazumijevamo manifestatora vrijednosti ekonomzike i recipijenta medijalnih odašiljača. Manifestator je svako govorno lice koje intuitivno dešifruje algoritme jezika da bi ga sveo na riječ ili rečenicu. U takvoj upotrebi, ono unutrašnje se konkretno manifestira u obliku spoljašnjih oznaka. Pri-

1 Kovanica riječi *ekonomija* i *jezik*. Ostale kovanice slijede slično slaganje riječi.

marnu kategoriju u medijalnom odnosu igra spoljašnje, ili termin kao oznaka. Osnovni problem koji se ovdje pojavljuje jeste u autentičnom prenosu vrijednosti sa unutrašnje-vanjskog na *drugo*. U pitanju je ono što često zovemo razumijevanje poruke ili sporazumijevanje. Osnovni problem politizike jeste kako osigurati prenos vrijednost, a da ga sam manifestator ne naruši. Ovo pitanje otvara problem dijahronije, prenosa jezika u daljinu, u protežnost hronološkog smjera. Nemogućnost da se ovaj problem razriješi često dovodi do promijene vrijednosti između unutrašnjeg i spoljašnjeg, kao i njegove manifestacije u mediju *drugosti*. Ono što pronalazimo u ruševinama jezika prošlosti, kao što su mrtvi jezici ili njihovi izrazi, možda nam je dato u razumijevanje, ali kao iskrivljena vrijednost, znak = je postao iskrivljen, a možda i netačan. Razlog za to pronalazimo u trećoj stavci koju nazivamo poezikom.

Poezika je moć stvaranja vrijednosti između unutrašnjeg i spoljašnjeg odnosa u datom jeziku. Ona je odgovorna za promjene varijacija dubine ili vibracija površine. Tu se vrijednost pokazuje kao osjećaj, koji zavisi od mnogo faktora, ali primarno od samog manifestatora. Manifestator osjeća vrijednosti, preobražava ih, ili mijenja u skladu sa svojim stanjem. Ovakvo stanje je hroničnog karaktera i nastaje kao rezultat stanja u kojima se manifestator nalazi. Primjer za to je društvo, obrazovanje, duh doba i drugo. *Poezika* ne da samo stvara, već veoma često iskrivljuje vrijednosti, pa tako utiče na recipijente i njihovo dalje obrazovanje vrijednosti. Čitava misaona i idejna istorija je takvog karaktera. Sve promjene i nestajanja vrijednosti pokazuju se kao posljedice takvog odnosa koji preobražava unutrašnje i spoljašnje interne forme jezika. Ono što dobivamo iz prošlosti jeste samo groblje mrtvih vrijednosti, a njihovo, naizgled, oživljavanje jeste samo lančić mrtvih vrijednosti kojeg nose aktuelne vrijednosti. Od takvih polaznih tački se može tumačiti odnos starog i novog, tradicije i savremenosti. Još jedna forma poezike jeste umjetnost u kojem se spoljašnjim oznakama pokušava

prevladati vrijednost unutrašnjeg ili stvoriti skup datih vrijednosti koje to prevladavaju. *Poezija* je jedan takav oblik, u kojem i termin i značenje prevazilaze sami sebe, u korist spoljašnjeg, da bi uspostavili direktan odnos sa osjećanjem. Upravo se tako može razlikovati dobra od loše poezije, pod pretpostavkom da je u igri dobar recipijent. Ovdje nema razlike da li poezija ima odnos sa realnim ili ne-realnim, jer se ona uopšte time ne zanima.

Problem trećeg *tijela*². Ova tri fragmenta jezika otvaraju glavni problem odnosa termina i značenja ili odnos unutrašnjeg i spoljašnjeg interne forme jezika. Osnovno pitanje je: Šta daje vrijednost da bude *to*, vrijednost sama? Šta joj daje legitimitet? Jednostavan odgovor je *stvar ili stanje stvari*. Dakle, ono spoljašnje jeziku, realnost sama ili predmeti sami. Međutim, stvari čute, one su samo predmet vrijednosti, ali ne i ono što ih omogućava. Stvari su nezainteresovane za jezik. Na primjer, oči su spoljašnost glave koja posmatra ono vanjsko, dakle, predmete, a mozak je ono unutrašnje koje daje vrijednost viđenom. U tome slučaju, predmeti ne omogućuju vrijednost viđenog, a mozak samo daje značenje zbog strukture koja to omogućuje (kao sam jezik uopšte). Takva je stvar i sa jezikom. Pitanje je: Šta *daje* bît vrijednosti između unutrašnjeg i spoljašnjeg, između termina i značenja? Jezik nije, jer je on sistem značenja i termina, a odnos ovo dvoje je sama vrijednost između njih. Problem trećeg *tijela* jeste tamna strana značenja, odnosno, nemogućnost uspostavljanja univerzalnog jezika, koji je jednak po vrijednosti za sve i svja. To je jezički problem Platonovih *Ideja*. Ono što omogućuje vrijednost može biti ili uticaj stvari, ili mozak, ili odnos, ili smisao itd. Dakle, uvijek je nešto *treće* u pitanju. Moguće je da je ovo *treće* jednina ili množina koje omogućuje vrijednosti da bude *takva*. Ukoliko se jednom pronade ovo *treće*, jezik će se moći matematizirati, bez obzira koliko manifestator imao uticaja na varijaciju vrijednost. Do tada, jezik (i značenje) uvijek ostaje u formuli $2+2=5$, ili $1=2$, ili $X=Y$, dakle, neprestano postoji višak ili varijacija.

2 Aluzija na problem tri tijela u fizici, koje ne može biti riješeno na analitički način. Takođe, aluzija i na roman *Problem tri tijela od Liju Cisina*.